

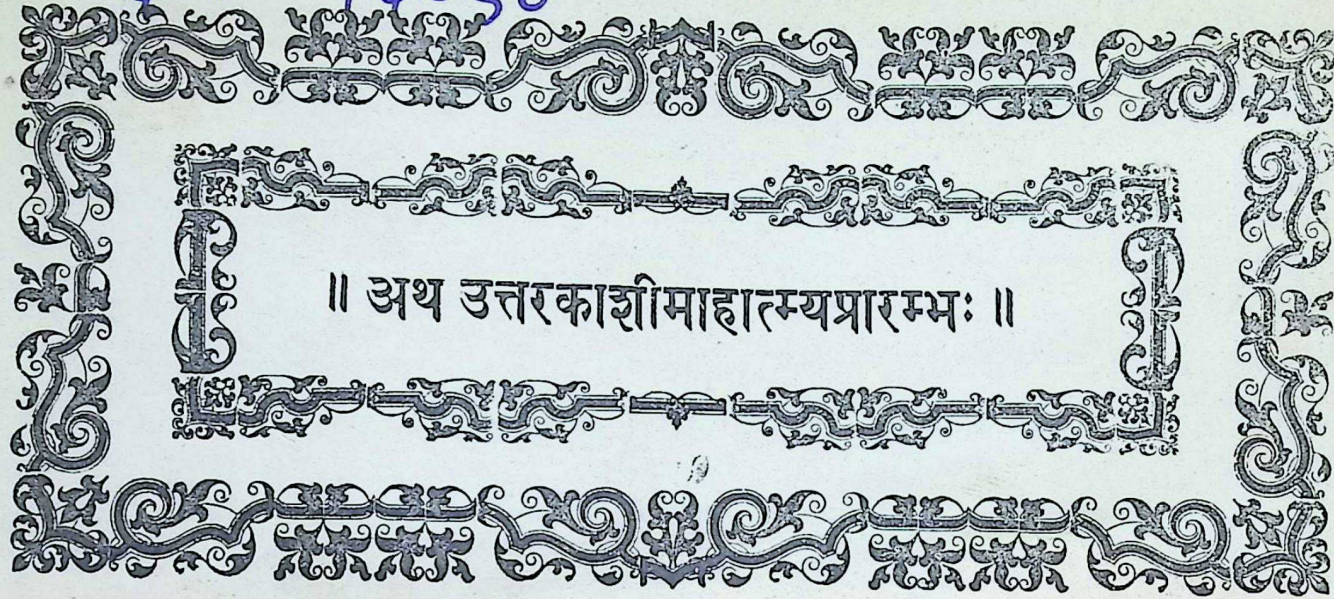
962

Almira 2
Shelf 3
28

क. नं. १६०५०

उत्तर काशी महालय

द. नं. १६०५०

॥ अथ उत्तरकाशीमाहात्म्यप्रारम्भः ॥

मूल्य ५. ६१-

नूतन पुस्तकोंकी जाहिरात.

सुदर्शनशतक संस्कृत	०-४	नारीधर्मप्रकाश	०-४
महावीराष्टक	०-१	पुरंजनाख्यान भाषाटीका	०-४
जीवन्मुक्तगीता भा० टी०	०-१	पंचयज्ञ भाषाटीका	०-४
मोहमोचनसप्तांग	०-२	संकल्पकल्पना	०-८
हनुमानस्तोत्र	०-१	धौम्यनीति सटीक	०-२
हारीतसंहिता भाषाटीका	३-०	तत्त्वबोध शंकरानंदप्रकाशिका भाषाटीका	०-६
बालसंस्कृतप्रभाकर नवीन संस्कृत सीखनेवालेको		सुदामाचरित्र	०-३
बहुत उपयोगी है	०-८	केवल गीता भा० टी० पाकेटबुक	०-८
मदनपालनिघंटु भा० टी०	२-४	मसिसागर (शाई बनानेकी पुस्तक) ...	०-१
अनुपानदर्पण भाषाटीका सहित....	०-१०	दत्तकारुण्यलहरी भा० टी०	०-३

सविनयं सूच्यते.

संस्कृतादि पुस्तकप्रकाशक—“ लक्ष्मीवेङ्कटेश्वर ” नाम मुद्रणयन्त्रमें संस्कृत तथा भाषाटी-
कासहित अनेकानेक ग्रन्थ जैसे—वैदिक, वेदान्त, पुराण, धर्मशास्त्र, काव्य, न्याय, व्याकरण,
छन्द, नीति, चम्पू, नाटक, स्तोत्र, वैद्यक, स्मृति, कोष, इतिहास, श्रीरामानुजसाम्प्रदायी तथा
हिन्दी भाषाके सब रकम ग्रन्थ सर्व काल विक्रयको तयार रहते हैं जो अन्यत्र नहीं मिलसक्ते
खुलापत्राकार तथा किताब सपुष्ट रेशमी विलायती चित्रित जिल्द बँधी है पुस्तकोंकी रचना
और शुद्धता इस छापेकी उत्तम है कि देखनेसे चित्त प्रसन्न हो जाय, जिनका दूसरा सूचीपत्र है.
आध आनेका टिकट भेजनेसे शीघ्र खाना होता है.

पुस्तकें मिलनेका ठिकाना—

गंगाविष्णु श्रीकृष्णदास,

“ लक्ष्मीवेङ्कटेश्वर ” छापाखाना, कल्याण-मुंबई.

॥ अथ उत्तरकाशीमाहात्म्यप्रारम्भः ॥

॥ ॐ नमः परमात्मने ॥ ऋषय ऊचुः ॥ सूत सर्वपुराणानां वक्ता त्वं हि महाशयः ॥ शतान्
 श्रुत्वा तु निर्मुक्तान् कोटिशो ब्रह्मराक्षसान् ॥ १ ॥ गङ्गोत्पत्तिं विशेषेण तथा राज्ञां महान्वयम् ॥
 तीर्थानां चैव माहात्म्यं किमपृच्छत्पुनर्मुनिः ॥ २ ॥ सूत उवाच ॥ श्रुत्वा कैलासमाहात्म्यं संक्षेपे-
 ण पुनर्द्विजाः ॥ विशेषतः प्रष्टुकामः स्कंदं प्रोवाच नारदः ॥ ३ ॥ नारद उवाच ॥ कृष्णवर्त्मज
 देवेश जगज्जनकसेवक ॥ निर्गलत्त्वन्मुखांभोजात्पिबतो वचनमृतम् ॥ ४ ॥ तृप्तिर्न जायते स्वा-
 मिन् पिपासा वर्द्धतेऽधुना ॥ क्षेत्राणां सुबहूनां च वैभवः कथितः श्रुतः ॥ ५ ॥ अधुना श्रोतुमि-
 च्छामि सुसारं हिमवद्भिरो ॥ तथा कथितक्षेत्रेभ्योधिकं क्षेत्रं वदस्व मे ॥ ६ ॥ यन्न कस्मैचिदाख्यातं
 कलौ मुक्तिप्रदायकम् ॥ न यज्ञैर्न तपोभिश्च नैवोपोषणकव्रतैः ॥ ७ ॥ महादानैर्न चायासैः पुण्यं
 यद्भवति प्रभो ॥ स्वल्पायासेन मुक्तिश्च सर्वैश्वर्यं भवेत्पुनः ॥ ८ ॥ रहस्यातिरहस्यं च तत्क्षे-

उ०का०

॥ १ ॥

त्रं वक्तुमर्हसि ॥ स्कंद उवाच ॥ अस्ति गुह्यतमं क्षेत्रं सारात्सारतरं परम् ॥ ९ ॥ परं गोप्यं परं
 तत्त्वं तुषारवच्छिलोच्चये ॥ सर्वतीर्थमयं सर्वदेवजुष्टं सुपुण्यदम् ॥ १० ॥ यत्र भागीरथी पुण्या
 गंगा चोत्तरवाहिनी ॥ सौम्यकाशीति विख्याता गिरौ वै वारणावते ॥ ११ ॥ असी च वर(रु)णा चैव
 द्वे नद्यौ पुण्यगोचरे ॥ यत्र ब्रह्मा च विष्णुश्च महेशश्चेति ते त्रयः ॥ १२ ॥ नित्यं सन्निहिता यत्र
 मुक्तिक्षेत्रे तथोत्तरे ॥ यत्रर्षीणां च स्थानानि आश्रमाश्च तथा शुभाः ॥ १३ ॥ यत्र मारकतीं भासं
 विभ्रत्येव सदाशिवः ॥ निक्षिता यत्र पूर्वं हि संगरे देवतासुरे ॥ १४ ॥ अद्यापि दृश्यते तत्र शक्तिर्दातुमयी
 शुभा ॥ जमदग्निमुतो यत्र तपस्तेपे सुदुष्करम् ॥ १५ ॥ तस्य क्षेत्रस्य माहात्म्यं सावधानोवधारय ॥
 यत्र पुण्यानि तीर्थानि सर्वकामप्रदानि हि ॥ १६ ॥ येषां संदर्शनादेव न च भूयोभिजायते ॥
 इयमुत्तरकाशीति प्राणिनां मुक्तिदायिनी ॥ १७ ॥ धन्या लोके महाभाग कलौ येषामिह
 स्थितिः ॥ यत्र सर्वांशभावेन वसन्ते सर्वदेवताः ॥ १८ ॥ नारद उवाच ॥ अतिपुण्यतमं
 स्थानं पापिनामपि मुक्तिदम् ॥ हिमालयतटे पुण्ये प्रोक्तं यद्वै त्वयाऽनघ ॥ १९ ॥ तस्य क्षेत्रस्य

माहा०

अ० १

॥ १ ॥

माहात्म्यं देव विस्तरतो वद ॥ कथं काशीति संजाता पुरी देवपुरोपमा ॥ २० ॥ केन केन तपस्त-
 तं के के पुण्यतमाश्रमाः ॥ कथं परशुरामेण तपस्तप्तं हिमाचले ॥ २१ ॥ महाकाल्याः कथं देव
 पतिता शक्तिरुत्तमा ॥ कुत्र मारकतं लिंगं श्रीशिवस्य परात्मनः ॥ २२ ॥ एतत्सर्वं विस्तरेण
 पुण्यान्यायतनानि च ॥ ब्रूहि स्कंद विशेषेण माहात्म्यं वारणावते ॥ २३ ॥ कुत्र पुण्यो महादेवः
 कुत्र वै वारणावतः ॥ धन्योस्मि नाथ भगवन् यच्छृणोमि मुखाच्च्युतम् ॥ २४ ॥ वाक्पीयूषमिदं
 पुण्यं तृप्तिर्मे न हि जायते ॥ त्वत्तः श्रुत्वा परं ज्ञानं सिद्धा मुक्तिं समाययुः ॥ २५ ॥ स्कंद उवाच ॥
 शृणु नारद वृत्तांतं पापघ्नं सर्वकामदम् ॥ यथोत्तरस्थिता काशी जातेयं मुक्तिदा नृणाम् ॥ २६ ॥
 वक्ष्ये तद्विस्तरेणाहं यद्वत्त्वामृतमश्नुते ॥ शप्तां श्रुत्वा पुरा काशीं सर्वे देवाः सवासवाः ॥ २७ ॥
 कलावंतर्हिता काशी भविष्यति इति स्फुटम् ॥ मुनयश्च महाभागाः संत्रस्ता मुक्तिलालसाः ॥ २८ ॥
 उमेशं शरणं जग्मुर्हिमवंतं नगेश्वरम् ॥ शतयोजनविस्तीर्णा सभा यत्र विराजिता ॥ २९ ॥ प्रमथैः
 सेव्यमाना च नद्यादिभिरनुष्ठिता ॥ सर्वकामफलोपेता देवकिन्नरसेविता ॥ ३० ॥ अप्सरोभिर्गी-

उ०का०

॥ २ ॥

यमाना पुण्यकृद्भिः सुगोचरा ॥ यत्रास्ते भगवान् शंभुः पार्वत्या सहितः प्रभुः ॥ ३१ ॥ यत्र सर्वे
महानागा वासुक्याद्याः प्रतिष्ठिताः ॥ चरणौ सेवितुं शंभोर्भूषणत्वमुपागताः ॥ ३२ ॥ जटाजूट-
तटाद्यत्र जाह्नवी निर्गता शुभा ॥ भगीरथनृपाराध्या तच्चक्रपरिगोचरा ॥ ३३ ॥ तत्र नत्वा महे-
शानं दृष्ट्वा देवमुमापतिम् ॥ तुष्टुवुर्वाग्भिर्भव्याभिः सर्वभूतविमुक्तये ॥ ३४ ॥ ऋषय ऊचुः ॥ शंभवे
विभवे तुभ्यं व्यापकाय परात्मने ॥ भवाय भव्यरूपाय नीरूपाय निरात्मने ॥ ३५ ॥ निरंजनाय
शुद्धाय ज्ञानरत्नप्रदायिने ॥ नमो देवाधिदेवाय देवसेव्याय ते नमः ॥ ३६ ॥ नमस्त्रैलोक्यनाथाय
नमस्त्रैलोक्यरूपिणे ॥ सर्वशक्तिस्वरूपाय निखिलेशाय ते नमः ॥ ३७ ॥ पार्वतीपतये तुभ्यं
निराभासाय ते नमः ॥ निराध्यासाय सूक्ष्माय सूक्ष्मात्सूक्ष्मतराय ते ॥ ३८ ॥ स्थूलात्स्थूलतरायेश
नमस्ते जगतीपते ॥ जगन्नाथाय जगतां संहारपरिकारिणे ॥ ३९ ॥ विकारिणे निरीशाय निरीहाय
नमोस्तु ते ॥ भस्मभूषितदेहाय हिमाद्रिपतये नमः ॥ ४० ॥ नमः काशीनिवासाय निराधाराय
ते नमः ॥ विरुद्धधर्महीनाय नीलकंठाय वेधसे ॥ ४१ ॥ सृजते पालयित्रे च सर्वसत्त्वस्वरूपिणे ॥

माहा०

अ० १

॥ २ ॥

योगिने योगरूढाय योगिनां पतये नमः ॥ ४२ ॥ स्कंद उवाच ॥ इति तेषां स्तुतिं श्रुत्वा दिव्यां
 वै वेदसंमिताम् ॥ प्रोवाच संतुष्टमनाः सर्वानृषिगणाञ्छिवः ॥ ४३ ॥ ईश्वर उवाच ॥ भो तापसाः
 किं युष्माकमभीष्टं वदत द्रुतम् ॥ किमर्थमागता ह्यत्र मां स्तोतुं भक्तितत्पराः ॥ ४४ ॥ युष्माक-
 मीप्सितं सर्वं पूरयिष्याम्यसंशयम् ॥ सत्यं वदत मे क्षिप्रं यद्वो मनसि संस्थितम् ॥ ४५ ॥
 ऋषय ऊचुः ॥ भगवन्सर्वभूतेश कृतार्थाः स्मो वयं किल ॥ यैर्भवान् दृष्टिमार्गं हि प्रापितो भक्तव-
 त्सलः ॥ ४६ ॥ कलावंतर्हिता काशी इति शप्ता किलाधुना ॥ तत्खेदश्रवणात्प्राप्तपीडा ह्यत्र
 समागताः ॥ ४७ ॥ कलौ पापसमाविष्टे सर्वधर्मविवर्जिते ॥ कथं काशीं विना देव गतिर्नृणां भ-
 विष्यति ॥ ४८ ॥ कथं संसारपाशस्य समुच्छेदो भविष्यति ॥ कलौ येषां गतिर्नास्ति तेषां वा-
 राणसी गतिः ॥ ४९ ॥ तस्यामंतर्हितायां तु कुत्र स्थानं तव प्रभो ॥ एतन्नः संशयं छिधि यत्-
 स्त्वं करुणानिधिः ॥ ५० ॥ ईश्वर उवाच ॥ यदा पापस्य बाहुल्यं यवनाक्रांतभूतलम् ॥ भविष्यति
 तदा विप्रा निवासं हिमवद्भिरो ॥ ५१ ॥ काश्या सह करिष्यामि सर्वतीर्थैः समन्वितः ॥ अनादिसिद्धं

उ० का०
॥ ३ ॥

मत्स्थानं वर्तते सर्वदैव हि ॥५२॥ यत्र भागीरथी गंगा उत्तराश्रितवाहिनी ॥ असी च वरणा तत्र
सन्निधाने सदैव हि ॥५३॥ काश्यां हि यानि तीर्थानि तानि सर्वाणि तत्र हि ॥ वर्तते सर्वदा नूनं
भुक्तिमुक्तिकराणि च ॥५४॥ अन्येषु तीर्थराजेषु काश्यामपि द्विजोत्तमाः ॥ अंशांशभावतो विप्रा नि-
वसामि सदानघाः ॥५५॥ केदारमण्डले ह्यत्र साकल्येन स्थितिर्मम ॥ अस्यास्तु दर्शनादेव मुक्तो भ-
वाति मानुषः ॥ ५६ ॥ यदि स्यात्पुण्यवशतो मृतिरत्र तु कस्यचित् ॥ कृमिकीटपतंगादेः सोऽपि
मुक्तो न संशयः ॥ ५७ ॥ यथा काशी तथा ह्येषा मत्पुरी भेदवर्जिता ॥ यः कश्चिद्भेदकृच्छ्रोके
स याति नरके ध्रुवम् ॥ ५८ ॥ अत्र स्नानं तु यो मर्त्यः करोति भाग्ययोगतः ॥ अयुताकांभया-
नेन स गच्छेन्नः पदं ध्रुवम् ॥ ५९ ॥ अस्मिन् क्षेत्रे विलीयन्ते पापान्यन्यत्र मानुषैः ॥ कृतानि
स्पर्शमात्रेण महान्त्यपि च सुव्रताः ॥ ६० ॥ अस्मिन् क्षेत्रे च यः पापं करोति मनुजाधमः ॥ भ्रमन्पि-
शाचैः सार्द्धं तु न भूयः पुरुषो भवेत् ॥ ६१ ॥ अत्र स्वल्पं च यः पापं करोति मनुजः क-
चित् ॥ तद्द्वर्द्धते प्रतिपलं कोटिकोटिगुणं तथा ॥ ६२ ॥ तस्मात्सर्वप्रयत्नेन नास्मिन्पापं समा-

माहा०
अ० १

॥ ३ ॥

चरेत् ॥ अत्र यो मासमेकं तु ह्यविच्छेदं दृढव्रतः ॥ ६३ ॥ गंगायां स्नाति यत्पुण्यं वदामि शृणुत
 द्विजाः ॥ इह लोके चिरं स्थित्वा भुक्त्वा भोगानशेषतः ॥ ६४ ॥ कल्पं मदीयलोके तु स्थित्वा
 भूमौ भवेन्नृपः ॥ सर्वशास्त्रार्थतत्त्वज्ञो धर्मज्ञो बहुदानदः ॥ ६५ ॥ पुत्रपौत्रैः परिवृतो धर्मतः सुख-
 भुक् तथा ॥ अन्ते काश्यां समागत्य मय्येव परिलीयते ॥ ६६ ॥ त्रिरात्रमत्रोषित्वा तु पूजयित्वापि
 मां द्विजाः ॥ यत्र कुत्रापि म्रियते स शैवं लोकमाप्नुयात् ॥ ६७ ॥ अन्यजन्मनि सोप्यत्र प्राप्नोत्ये-
 व मृतिं शुभाम् ॥ तारकं ब्रह्म ह्यत्रैव उपदेक्ष्यामि मानुषे ॥ ६८ ॥ प्राणेषूत्क्रममाणेषु येन
 मुक्तो भवेन्नरः ॥ जीवमात्रोपि यः कश्चिदत्र प्राणान्विमुञ्चति ॥ ६९ ॥ स एव जायते लीनो मद्देहे
 सकलाश्रये ॥ विप्राः क्षेत्रं न मुक्तं वै अविमुक्तं ततः स्मृतम् ॥ ७० ॥ जप्तं दत्तं हुतं तप्तमविमुक्ते
 किलाक्षयम् ॥ अश्मना चरणौ हत्वा वसेत्काशीं न हि त्यजेत् ॥ ७१ ॥ गुह्यानां परमं गुह्यमे-
 तत्क्षेत्रं परं मम ॥ वरणा च नदी यासी तयोर्मध्ये वराणसी ॥ ७२ ॥ अत्र स्नानं जपो होमो
 मरणं हरपूजनम् ॥ श्राद्धं दानं निवासश्च यज्ञः स्याद्भुक्तिमुक्तिदः ॥ ७३ ॥ मणिकर्णिकायां स्ना-

उ० का०
॥ ४ ॥

त्वा तु यः पितृस्तर्पयेज्जलैः ॥ पितरस्तस्य तृप्ताः स्युर्यावत्कल्पशतं शतम् ॥ ७४ ॥ पिंडदानं
च ये कुर्युर्विधिवत्पितृतत्पराः ॥ उद्धृताः पितरस्तैस्तु कुलमेकोत्तरं शतम् ॥ ७५ ॥ यः कश्चिदे-
तत्क्षेत्रं तु ह्यवज्ञाय कुबुद्धिमान् ॥ अन्यतीर्थं व्रजेत्सोपि रमते कौणपैः सह ॥ ७६ ॥ येन केना-
प्युपायेन मृतिमिच्छेत तत्र वै ॥ अमंगलं जीवितं तु मरणं यत्र मंगलम् ॥ ७७ ॥ इतः प्रभृति
भो विप्रास्तत्रैव संवसाम्यहम् ॥ यावन्ति काश्यां तीर्थानि तानि तत्रैव संति च ॥ ७८ ॥
बहुना किमिहोक्तेन सा मुक्तेः कारणं परम् ॥ तत्त्वज्ञानं विनान्यत्र मुक्तिर्नैवास्ति
दुर्लभा ॥ ७९ ॥ अत्र सा प्राप्यते देहत्यागेनैव महाव्रताः ॥ तस्मादस्मात्पुण्य-
तममन्यन्नास्तीह भूतले ॥ ८० ॥ केदारमंडले सारात्सारमेषैव मत्पुरी ॥ इयमेव कलौ
भ्लेच्छजनसंकुलके ध्रुवम् ॥ ८१ ॥ काशीति ख्यातिं यात्येव नान्यथा मम भाषितम् ॥ कलावंत-
हिता काशी यवनप्रबलोद्धृता ॥ ८२ ॥ भविष्यति तदा ह्यस्यां काशीसंज्ञा सुमुक्तिदा ॥ इदं मत्प-
रमं गोप्यं स्थानमस्ति सुनिर्मितम् ॥ ८३ ॥ पापिष्ठास्तत्र जानन्ति मम मायाविमोहिताः ॥

माहा०
अ० १

॥ ४ ॥

धर्मज्ञाश्च सदाचाराः सुशीलाः सत्यवादिनः ॥ ८४ ॥ तेषामेव भवेदेषा नयनांतरगोचरा ॥ जन्मा-
 तरसहस्रेषु यदि तप्तं महत्तपः ॥ ८५ ॥ तदैव प्राप्यते नूनं मत्पुरी नान्यथा द्विजाः ॥ पंचक्रोशा-
 त्मकं क्षेत्रं पूर्वपश्चिमतस्तथा ॥ ८६ ॥ दक्षिणोत्तरतश्चैव मृतो मुक्तिमवाप्नुयात् ॥ तत्रैव वर्तते लिङ्गं
 मदीयं मारकतप्रभम् ॥ ८७ ॥ विश्वेश्वर इति ख्यातं भुक्तिमुक्तिप्रदायकम् ॥ त एव धन्या लोकेषु
 तैरेव सुकृतं कृतम् ॥ ८८ ॥ तैरेव सुतपस्तप्तं यैर्दृष्टं लिङ्गमुत्तमम् ॥ यत्तत्र क्रियते कर्म तदक्षयाय
 कल्पते ॥ ८९ ॥ महारुद्रविधानेन अभिषेकं करोति यः ॥ ममानुचरतां प्राप्य मयैव सह मोदते
 ॥ ९० ॥ यं यं प्रार्थयते कामं तं तं प्राप्नोति मानवः ॥ येन नालोकितं लिङ्गं स शोच्यो नात्र संशयः
 ॥ ९१ ॥ पुत्रार्थी पुत्रमाप्नोति धनार्थी लभते धनम् ॥ स्कंद उवाच ॥ इत्युक्त्वा विससर्जाथ सर्वानृ-
 षिगणान्मुदा ॥ ९२ ॥ समाययौ स्वभवने वारणावतसंज्ञके ॥ ततः प्रभृति देवोसौ तत्रैव वसते
 ध्रुवम् ॥ ९३ ॥ अथान्यच्च प्रवक्ष्यामि यथा तप्तं पुरा तपः ॥ जामदग्नयेन रामेण सावधानोवधारय
 ॥ ९४ ॥ पुरा परशुरामो वै वारणावतसंज्ञके ॥ क्षेत्रे मुनिगणैर्जुष्टे गंगोर्मिभिर्विराजिते ॥ ९५ ॥

उ०का०

॥ ५ ॥

नानाद्रुमलताकीर्णं नानामुनिगणान्विते ॥ नानारत्नमये दिव्ये नानापक्षिगणावृते ॥ ९६ ॥
 गंगातटे महादेवं भूतिभूषितमस्तकम् ॥ त्रिनेत्रं वृषभारूढं नन्दिभृङ्ग्यादिभिर्गणैः ॥ ९७ ॥ सेवितं
 दण्डहस्तेन द्वारपालेन शोभितम् ॥ सुरासुरगणाराध्यं व्याघ्रचर्मासनस्थितम् ॥ ९८ ॥ द्वीपिकृ-
 त्तिवसानं च चन्द्रार्द्धशोभिभालकम् ॥ ध्यायन् सदाशिवं देवं निश्चलो निर्ममो मुनिः ॥ ९९ ॥
 जितेन्द्रियो जितक्रोधः स्थितः स्थाणुरिवापरः ॥ एवं तपः कुर्वतश्च प्ररुरोहुर्लता द्रुमाः ॥ १०० ॥
 तस्यांगे धोमत(?) श्वित्रं बभूव मुनिवन्दित ॥ एवं प्रतपतस्तस्य संतुष्टोभूत्सदाशिवः ॥ १ ॥ उवाच
 वचनं रम्यं मेघगंभीरया गिरा ॥ ईश्वर उवाच ॥ वरं वरय भद्रं ते यत्ते मनसि वर्तते ॥ २ ॥
 तत्तुभ्यं सर्वदा दास्ये मा कुरुष्वान्न संशयम् ॥ स्कन्द उवाच ॥ इत्युक्तस्तु शिवेनासौ ययाचे
 वरमुत्तमम् ॥ ३ ॥ अजेयत्वं रणेऽरीणां तथा च चिरजीविनाम् ॥ प्रसन्नेन शिवेनोक्तस्तत्तथैव
 भविष्यति ॥ ४ ॥ इत्युक्त्वा परशुं तस्मै दत्तवाञ्छुमारकम् ॥ ततः परशुमादाय प्रणम्य च
 सदाशिवम् ॥ ५ ॥ शर्व भीम त्वयात्रैव वस्तव्यं सर्वदैव हि ॥ सकलांशेन देवेश सगणेनेह भक्तिद

माहा०

अ० १

॥ ५ ॥

॥ ६ ॥ इति देवं प्रार्थयित्वा रामस्तत्रैव संस्थितः ॥ चकार शिवभक्तिं च योगिनामप्यगोचराम्
 ॥ ७ ॥ ततः स एव संचक्रे क्षत्रियाणां हि संक्षयम् ॥ त्रिःसप्तकृत्वो जगति परशोर्धारया मुनिः
 ॥ १०८ ॥ इति श्रीस्कांदे महापुराणे केदारखंडे सौम्यवाराणसीमाहात्म्ये प्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥
 नारद उवाच ॥ कथं त्रिःसप्तकृत्वो हि चक्रे क्षत्रियसंक्षयम् ॥ रामः परशुसंयुक्तस्तन्मे वद सुविस्त-
 रम् ॥ १ ॥ स्कंद उवाच ॥ एकदा कार्तवीर्यो वै गच्छन्केदारमंडलम् ॥ ययौ तेन च मार्गेण यत्र
 रामाश्रमं शुभम् ॥ २ ॥ जमदग्नेस्तत्र पत्नी जलानयनकारिणी ॥ अपक्वमृण्मयैः कुंभैर्ददर्श भगिनी-
 पतिम् ॥ ३ ॥ कार्तवीर्यं समस्तैश्च बलैश्च परिवारितम् ॥ नानापत्तिभिरश्वैश्च मत्तमातंगयूथकैः
 ॥ ४ ॥ महारथैः खड्गहस्तैः शोभमानं सुतेजसा ॥ दृष्ट्वा तं रेणुका भूपं चिंतयामास मानसे ॥ ५ ॥ धन्या
 मद्भगिनी नूनं यस्या एतादृशः पतिः ॥ मत्पतेस्तु जलाहर्तुं पात्रं नैवास्ति किंचन ॥ ६ ॥ इति
 वै चिंतयन्त्याश्च कलशः शिरसोपतत् ॥ भूमौ स चूर्णितश्चासीत्तज्ज्ञात्वा जमदग्निकः ॥ ७ ॥ क्रोधादु-
 वाच पुत्रांश्च प्रत्येकं पर्यपृच्छत् ॥ यः कश्चिदस्या रंडायाः शिरश्छेत्ता स मे सुतः ॥ ८ ॥ इत्या-

उ०का०

॥ ६ ॥

ज्ञां कृतवान्सोथ सर्वे नेतीति चाब्रुवन् ॥ तान् शशाप स्वपुत्रान्स यूयं प्रेता भविष्यथ ॥ ९ ॥ ततः
 परशुरामं च सस्मार मुनिसत्तमः ॥ आविर्वभौ तदानीं स आज्ञापयेति च ब्रुवन् ॥ १० ॥ शिर-
 श्छिन्धीति चाज्ञप्तश्चिच्छेद परशुना तदा ॥ मातुः शीर्षं च मेदिन्यां पपात मुनिवन्दित ॥ ११ ॥
 जमदग्निस्तु संतुष्टो वरयेति वरं वदन् ॥ साधु साधु च प्रोवाच रामस्त्वं मत्सुतः किल ॥ १२ ॥
 इति संवादिनं तं तु प्रोवाच वचनं तदा ॥ मयि त्वं यदि संतुष्टस्तदा जीवय मातरम् ॥ १३ ॥
 तथेत्युक्त्वा मुनिस्तां तु जीवयामास भामिनीम् ॥ ततः प्रभृति सा देवी रेणुकाख्यां ययौ मुने ॥
 ॥ १४ ॥ अद्यापि तत्र विख्याता स्मरणात्पापनाशिनी ॥ सप्तजन्मकृतात्पापान्मुच्यते दर्शना-
 न्नरः ॥ १५ ॥ यः पूजयति तां देवीं रेणुकाख्यां मुनीश्वर ॥ अशुतार्काभयानेन दिव्यलोके प्रमो-
 दते ॥ १६ ॥ अथान्यच्च प्रवक्ष्यामि क्षत्रियांतस्य कारणम् ॥ एकदा सुखमासीनां कृपाविष्टो
 मुनिः स्वयम् ॥ १७ ॥ स्वपत्नीं रेणुकाख्यां हि प्रोवाच वचनं मुदा ॥ प्रिये निमंत्रयस्व तं भोज-
 नार्थं पतिव्रते ॥ १८ ॥ स्वस्वस्त्रा सहितं कार्तवीर्यार्जुनमहीपतिम् ॥ समस्तसैन्यलोकैश्च गजवा-

माहा०

अ० २

॥ ६ ॥

जिपदातिभिः ॥ १९ ॥ इत्युक्त्वा सा पतिव्रता रेणुकारुया मुनीश्वर ॥ साध्वी निमंत्रयामास भ-
 गिनीं भर्तृसंयुताम् ॥ २० ॥ निमंत्र्य सबलं भूपं जमदग्निस्तदा मुने ॥ आनयामास स्वर्गात्तु काम-
 धेनुं बहुप्रदाम् ॥ २१ ॥ चकाराशनसंभारान् खाद्यान् पेयान्सुसंस्कृतान् ॥ लेह्यान् चोष्यान्
 तथा चर्व्यान् सर्वान् स्वादूत्तरानथ ॥ २२ ॥ गृहाणि सौधतुल्यानि रम्याणि विविधानि च ॥
 अत्युच्चानि च विस्तीर्णशय्यानि मुनिपुंगव ॥ २३ ॥ अन्यानपि पदार्थांश्च रचयित्वा मुनीश्वरः ॥
 आनयामास राजानं भोजनाय महार्जुनम् ॥ २४ ॥ सबलं च सपत्नीकं सेभवाजिपदातिनम् ॥
 यस्य यस्य यथेच्छासीद्रचयित्वा मुनीश्वरः ॥ २५ ॥ आनाय्य सर्वभोज्यं च सतु तमददत्तथा ॥
 भुक्त्वा संतुष्टमनसः सर्व एवाभवंस्तदा ॥ २६ ॥ स विस्मितो नृपो भुक्त्वा तापसस्येदृशं तपः ॥
 येन मे सबलस्यापि भोजनं दत्तवान्मुनिः ॥ २७ ॥ अथवा कामधुक् चेयं वर्तते तापसालये ॥
 तस्या एव प्रभावोयं याचे तामेव तन्मुनेः ॥ २८ ॥ इति संचित्य राजा तु मुनिं प्रोवाच सुव्रत ॥
 राजोवाच ॥ जमदग्ने इयं धेनुर्दीयतां मम सर्वथा ॥ २९ ॥ भोजनांते दक्षिणायै सबलस्य महामुने ॥

उ०का०

॥ ७ ॥

इत्युक्तः प्राह राजानं मुनिर्मधुरया गिरा ॥ ३० ॥ जमदग्निर्वाच ॥ प्रभो नाथ मदीयेयं
 धेनुर्नास्ति महीपते ॥ इयं वै ब्रह्मणो धेनुः कथं दास्यामि ते नृप ॥ ३१ ॥ राजोवाच ॥ अवश्यमेव
 दातव्या धेनुर्मे मुनिपुंगव ॥ नोचेत्त्वां हन्मि खड्गेन मा कुरुष्वान्न संशयम् ॥ ३२ ॥ जमदग्निर्वाच ॥
 गृह्यतां कामधेनुर्वै यदि ते बाहुजं बलम् ॥ त्वामियं कामधेनुश्च भस्मसात्प्रकरिष्यति ॥ ३३ ॥
 स्कंद उवाच ॥ इत्युक्तो मुनिना राजा क्रोधसंरक्तलोचनः ॥ खड्गं निःसार्य कोशात्तु शिरश्चिच्छेद
 सो मुनेः ॥ ३४ ॥ अथ धेनुसमीपे तु गत्वा तां समुपाहरत् ॥ सापि क्रोधेन तप्तांगी स्वांगेभ्यो यवनानथ ॥
 ॥ ३५ ॥ बहून्बहुविधान् क्रूरान्निःससार तदा मुने ॥ यवनैः क्रूरचेष्टैश्च खड्गवर्मलस-
 त्करैः ॥ ३६ ॥ भूमिपस्य बलं सर्व क्षयं नीतं महात्मभिः ॥ हते सैन्ये कामधेनुर्ययौ
 स्वर्भवनं प्रति ॥ ३७ ॥ लज्जाविष्टमना राजा ययौ केशरमंडले ॥ ब्रह्महत्यापनोदाय यत्र भागी-
 रथी स्मृता ॥ ३८ ॥ तत्र स्थित्वा तपस्तप्त्वा मुमुचे ब्रह्महत्याया ॥ अथ कालेन महता समायातो
 महामुने ॥ ३९ ॥ परशुरामस्ततः क्षेत्रे रेणुका तमुवाच ह ॥ पुत्रं पश्येदृशं दुःखं कार्त्तवीर्यदुरा-

माहा०

अ० २

॥ ७ ॥

त्मना ॥ ४० ॥ त्वत्पितुश्च शिरश्छिन्नं तद्विचारय सांप्रतम् ॥ येन मे हृद्गतं दुःखं विनश्येन कथं-
 चन ॥ ४१ ॥ श्रुत्वा तद्वचनं मातुः क्रोधसंरक्तलोचनः ॥ दंतैरोष्ठौ पीडयंश्च प्रोवाच वचनं रुषा
 ॥ ४२ ॥ प्राणोत्क्रमणकाले तु मत्पित्रा किमुदाहृतम् ॥ तत्त्वं कथय मे मातर्यदि ते मय्यनुग्रहः
 ॥ ४३ ॥ श्रुत्वा तद्वचनं माता सुतं प्रोवाच रेणुका ॥ त्रिःसप्तकृत्वस्त्वात्पित्रा कराभ्यां भुवि ता-
 डितम् ॥ ४४ ॥ ताडयित्वा दिवं यातश्चान्यत्किंचिन्न तत्कृतम् ॥ इति मातुर्वचः श्रुत्वा मन्थुना
 कलुषेक्षणः ॥ ४५ ॥ प्रतिज्ञां कृतवान् राम एकविंशतिवारकम् ॥ करिष्यामि क्षत्रिशून्यां सर्वथैव
 वसुंधराम् ॥ ४६ ॥ प्रतिज्ञाय ययौ रामो यत्रास्ते कार्तवीर्यकः ॥ तेन साकं महद्युद्धं चक्रे देवा-
 सुरं यथा ॥ ४७ ॥ ततस्तस्य सहस्रं हि बाहूनां परशुधारया ॥ चिच्छेद तच्छिरश्चैव तत
 श्चान्यान्महीक्षितः ॥ ४८ ॥ जघान क्षत्रियान् रामो मृधे त्रिःसप्तसंख्यया ॥ ततो रामावतारे हि
 रामेण कृतबुद्धिना ॥ ४९ ॥ संगतोसौ महाराजरूपेस्मिन् श्रीहरौ बलम् ॥ चिक्षेप सहसा तत्र
 धनुर्मार्गेण नारदः ॥ ५० ॥ तपसे प्रययौ विप्र सौम्यवाराणसीस्थले ॥ इति ते कथितो (तं) विप्र सौम्य-

उ०का०
॥ ८ ॥

वाराणसीभवः ॥ ५१ ॥ यं श्रुत्वा सर्वपापेभ्यो मुच्यते भवभीतिः ॥ ५२ ॥ इति श्रीस्कंदे
महापुराणे केदारखंडे सौम्यवाराणसीमाहात्म्ये द्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥ ॥६॥ ॥६॥
नारद उवाच ॥ कानि कानि च तीर्थानि तत्र संति महामते ॥ तेषां विस्तरतो ब्रूहि माहात्म्यं
वदतां वर ॥ १ ॥ तथा विशेषलिंगस्य पूजाया वैभवं वद ॥ वारणावतमाहात्म्यं सोद्भवं वक्तुमर्हसि
॥ २ ॥ स्कंद उवाच ॥ शृणु यत्नेन सारं च कुंडं वै ब्रह्मसंज्ञकम् ॥ यत्र भागीरथी रम्या गंगा
चोत्तरवाहिनी ॥ ३ ॥ तत्र स्नात्वा नरो याति ब्रह्मलोकं सनातनम् ॥ सप्तजन्मार्जितैः पापैर्मुच्यते
नात्र संशयः ॥ ४ ॥ स्नातका यं यमिच्छन्ति तं तं कामं लभन्ति ते ॥ स्त्रियः पुरुषतां यांति पुमांसो
यांति देवताम् ॥ ५ ॥ तज्जलस्पर्शमात्रेण ब्रह्मकुंडे चराचराः ॥ निर्मुक्ताः सर्वपापेभ्यो विमुखा
गर्भवेश्मसु ॥ ६ ॥ लता गुल्माश्च वृक्षाश्च तृणानि च मृगास्तथा ॥ पशवः पक्षिणो वापि जलस्थ-
लगताः पुनः ॥ ७ ॥ तत्तद्देहैर्विमुच्यन्ते तज्जलस्पर्शनात् ध्रुवम् ॥ ज्ञानात्ततो भविष्यन्ति द्विजोत्तमा-
स्तपस्विनः ॥ ८ ॥ ततो मयि च ते सर्वे शिवभक्तिपरायणाः ॥ शिवे लीना भविष्यन्ति योन्युद्भ-

माहा०
अ० २

॥ ८ ॥

वविवर्जिताः ॥ ९ ॥ तदधो रुद्रकुण्डं तु वर्तते भुवि दुर्लभम् ॥ स्नानं करोति यो भक्त्या तस्य
 पुण्यफलं शृणु ॥ १० ॥ युगकोटिसहस्राणि रुद्रलोके सुखं वसेत् ॥ ततोवतीर्य भूमौ तु सप्तद्वीपा-
 धिपो भवेत् ॥ ११ ॥ स भुक्त्वा सुखबाहुल्यं रुद्रभक्तिपरायणः ॥ देहांते स भवेद्योगी गर्भवासवि-
 वर्जितः ॥ १२ ॥ शिवेन सह लीयेत नात्र कार्या विचारणा ॥ तत्रैव वर्तते लिंगं दर्शनान्मुक्तिदाय-
 कम् ॥ १३ ॥ सकृत्पश्यति यो लिंगं रुद्रेश्वर इति श्रुतम् ॥ मोहकंचुकमुत्सृज्य ज्ञानकंचुकसंवृतः
 ॥ १४ ॥ परिवारान्वयैर्युक्तो सुखं याति शिवालये ॥ अयुतार्काभयानेन सेवितश्चाप्सरोगणैः ॥ १५ ॥
 गीतवाद्यरसोपेतैर्धूयमानो हि चामरैः ॥ कल्पकोटिशतं दिव्यं शिवलोके वसेत्सुधीः ॥ १६ ॥
 ततो यास्यति निर्वाणं सर्वधर्मसुदुर्लभम् ॥ योनियंत्रं परित्यज्य ज्योतीरूपे प्रलीयते ॥ १७ ॥
 श्राद्धं यः कुरुते तत्र तस्य पुण्यफलं शृणु ॥ कुलमेकोत्तरं साग्रं तारितं तेन पैतृकम्
 ॥ १८ ॥ तथैव मातृकं वापि सखिवंधुजनस्य च ॥ गुरूणां च तथा राज्ञां
 श्वशुराणां कुलं तथा ॥ १९ ॥ सकृत्पिण्डप्रदानेन प्रणयेत् ब्रह्म शाश्वतम् ॥ एतत्तीर्थमवज्ञाय

माहा०

अ० ३

॥ ९ ॥

उ०का०

॥ ९ ॥

गयां यः परिधावति ॥ २० ॥ तैर्मर्त्यैः स्वकुलं विप्र पातितं नरके ध्रुवम् ॥ यदैत-
 तीर्थप्राप्तिर्न तदा गयां परिव्रजेत् ॥ २१ ॥ तदधो वरणायाश्च गंगाया यत्र संगमः ॥ तत्र स्नातुः
 फलं वक्ष्ये शृणु त्वं मुनिसत्तम ॥ २२ ॥ कुरुक्षेत्रे प्रयागे च वाराणस्यां हि सागरे ॥ यत्पुण्यं को-
 टिधा स्नानात्तथा बदरिकाश्रमे ॥ २३ ॥ देवप्रयागे श्रीक्षेत्रे कोटिधा स्नानतो हि यत् ॥ तत्पुण्यं
 कोटिगुणितं प्राप्यते मज्जनात्सकृत् ॥ २४ ॥ मोहशोकैर्विनिर्मुक्तो गर्भवासविवर्जितः ॥ श्रीशिवे
 परिलीयेत सत्यं सत्यं न संशयः ॥ २५ ॥ तत्र पिंडप्रदाता च त्रिकोटिकुलमुद्धरेत् ॥ अज्ञानादपि
 मत्स्याद्या मज्जिता न पुनर्भवाः ॥ २६ ॥ यो दद्यादणुमात्रं हि हिरण्यं भक्तितत्परः ॥ सोपि याति
 परं स्थानं यत्र गत्वा न शोचति ॥ २७ ॥ स्नानं जपं च दानं वा वाराणस्यां कृताधिकम् ॥
 ब्रह्महत्यादिकं पापं यत्किञ्चित्कुरुते नरः ॥ २८ ॥ तत्सर्वं विलयं याति तज्ज ऊर्षर्षमात्रतः ॥ त-
 त्रैव वर्तते लिंगं वरणेशमिति श्रुतम् ॥ २९ ॥ तद्दर्शी मनुजो भक्त्या मोक्षं प्राप्नोति तत्क्षणात् ॥
 सप्तजन्मार्जितैः पापैर्मुच्यते मुनिसत्तम ॥ ३० ॥ ततश्च वसते शैवे पुरे रम्ये गणावृते ॥ ततः प्र-

लीयते तस्मिन् योनिसंकटवर्जितः ॥ ३१ ॥ अथासी यत्र गंगायां संगमे तत्र मानवाः ॥ कृमि-
 कीटपतंगाद्याः स्नाता यांति विमुक्तताम् ॥ ३२ ॥ तत्र दत्तं हुतं तप्तममृतत्वाय कल्पते ॥ अ-
 त्रान्यच्च प्रवक्ष्यामि इतिहासं पुरातनम् ॥ ३३ ॥ अत्याश्चर्यकरं पुंसां पठनात्पापनाशनम् ॥ अ-
 योध्यायां नृपः कश्चिद्भूव विनयान्वितः ॥ ३४ ॥ नाम्नासौ चंद्रवर्मेति ख्यातो बहुसुतान्वितः ॥
 बहुस्त्रीभिः परिवृतो महदश्चर्यसंयुतः ॥ ३५ ॥ दत्तानि तेन दानानि गोभूवासांसि च द्विज ॥ म-
 हादानानि विप्रेभ्यो ददौ धान्याचलादिकम् ॥ ३६ ॥ तथा ब्रह्मांडदानं च सुवर्णं पृथिवीं तथा ॥ व्र-
 तानि च चकारासौ बहुपुण्यानि नारद ॥ ३७ ॥ पुराणानि च शुश्राव तीर्थानां वैभवं तथा ॥ अ-
 धिकं सर्वतीर्थेभ्यो मत्वा केदारमंडलम् ॥ ३८ ॥ विरक्तोभूतदा सोऽथ वैभवे च सुखप्रदे ॥ सर्व-
 गृहाश्रमं त्यक्त्वा गमनाय मनोऽकरोत् ॥ ३९ ॥ केदारेश्वरयात्रायां खड्गचर्मधरः सुधीः ॥ सोपान-
 युक्तो ययौ सोऽथ गंगाद्वारे महामुने ॥ ४० ॥ आगत्य ब्रह्मकुंडं च स्नात्वा दक्षेश्वरं विभुम् ॥ प्र-
 जापतिं च नत्वाथ कुब्जाम्रकं समाययौ ॥ ४१ ॥ तत्रापि बहुशः स्नात्वा प्रगम्य भरतं मुदा ॥

उ०का०

॥१०॥

लक्ष्मणाश्रममागत्य पूजयित्वा च तं प्रभुम् ॥ ४२ ॥ वसिष्ठाश्रममागत्य दृष्ट्वा तत्र महासुनिम् ॥
 देवप्रयागे आगत्य स्नात्वा दृष्ट्वा रघूद्वहम् ॥ ४३ ॥ ययौ तत्र महाक्षेत्रं गंगा भिल्लांगनासमम् ॥
 मिलिता तत्र संगे तु सस्नौ पुण्यप्रदे मुने ॥ ४४ ॥ ततो गच्छत्सौम्यकाशीमज्ञानान्स महाशयः ॥
 यत्रासीगंगयोः संगस्तत्रामज्जन्मुदान्वितः ॥ ४५ ॥ आगत्य तीरे वस्त्राणि परिधाय महामतिः ॥
 नापश्यच्चर्मकोशं च उभे चोपानहौ तथा ॥ ४६ ॥ इतस्ततो भ्रमन् सोथ चिंतयन् तदहेतुकम् ॥
 गतं कुत्र ममातीव प्रियं वस्तु न वेद्मि तत् ॥ ४७ ॥ वदतस्तस्य क्षेत्रस्य पुरस्तात्कृतकर्मणः ॥
 आविर्बभूवस्त्रिनेत्राश्च शूलिनो वृषभध्वजाः ॥ ४८ ॥ गजकृत्तिवसानाश्च व्याघ्रचर्मपरीवृताः ॥
 स शशांकार्द्धभालीकांस्तान्दृष्ट्वा विस्मयावृतः ॥ ४९ ॥ चिंतयन् शिवरूपान्वै धन्योऽहं कृतबुद्धि-
 मान् ॥ पश्येयं शिवरूपांश्च इमानाश्चर्यकारिणः ॥ ५० ॥ शिव एकोऽस्ति सर्वत्र पुराणे परिगीयते
 ॥ अद्यैव बहुधा दृष्टो मया एकः शिवस्तथा ॥ ५१ ॥ स्कंद उवाच ॥ अत्याश्चर्यं तु तज्ज्ञात्वा पर्यपृ-
 च्छत तांस्तदा ॥ विनयावनतो भूत्वा उवाच वचनं त्विदम् ॥ ५२ ॥ चंद्रवर्मोवाच ॥ के यूयं शिवरूपा

माहा०

अ० ३

॥१०॥

वै शशांककृतशेखराः॥ तन्मे विस्तरतो ब्रूत यदि चेन्मयि वो दया ॥ ५३ ॥ शिवरूपिण ऊचुः ॥
 त्वं न जानासि भो भद्र जीवन्मुक्तोसि सांप्रतम् ॥ वयं च त्वत्प्रसादेन शिवा जाता न संशयः
 ॥ ५४ ॥ खड्गो मेघो वृषो गौश्च तेषां चर्माणि त्वत्सह ॥ समागतानि तीर्थैस्मिन्सर्वेषां मुक्तिदायके
 ॥ ५५ ॥ एतत्तीर्थस्य संसर्गाज्जाता वै वृषभध्वजाः ॥ इति तेषां वचः श्रुत्वा धन्योहमिति भावयन्
 ॥ ५६ ॥ दृष्ट्वा तान् शिवरूपांश्च गतान्कैलासपर्वते ॥ सोऽपि तत्रैव लीनोभूच्छिवदेहे न संशयः ॥ ५७ ॥
 इति ते कथितं दिव्यं माहात्म्यं संगमस्य हि ॥ यज्जलस्पर्शमात्रेण मुक्तिर्भवति दुर्लभा ॥ ५८ ॥
 तत्रैव विष्णुकुण्डं च यत्र स्नात्वा हरिर्भवेत् ॥ पिण्डदानं कृतं तत्र कुलकोटिं समुद्धरेत् ॥ ५९ ॥
 अस्मिन्स्तीर्थे महाभाग वारणावतसंज्ञके ॥ तिस्रः कोट्योर्द्धकोटिश्च तीर्थानामपि सुव्रत ॥ ६० ॥
 तत्रैवाभूत्पुरा ह्यत्र जातुकं गृहमुत्तमम् ॥ कौरवैः पाण्डवाः सर्वे धृतास्तत्र महामते ॥ ६१ ॥ अद्या-
 पि दृश्यते तत्र दग्धं जतु तदंतिके ॥ तत्रैव वर्तते शक्तिर्यस्याः स्पर्शाद्विमुक्तिभाक् ॥ ६२ ॥
 अधः शेषस्य शिरसि धृता सा परदेवता ॥ राजराजेश्वरी देव्याः सा शक्तिः परमा स्मृता ॥ ६३ ॥

उ०का०

॥११॥

यैर्दृष्टा सा महाशक्तिस्ते यांति परमां गतिम् ॥ समारोहति यः शैलं वारणावतसंज्ञकम् ॥ ६४ ॥ अश्व
 मेधसहस्रस्य फलं स्यात्तु पदे पदे ॥ निःसरंति च या नद्यस्तस्माद्यानि जलानि च ॥ ६५ ॥
 तत्सर्वं जाह्नवीतुल्यं कथितं तु महर्षिभिः ॥ ततो वै दक्षिणे भागे विलमेकं महत्तरम् ॥ ६६ ॥ तस्मि-
 न्महातपा नाम ऋषिरास्ते स्मरन् हरिम् ॥ अन्येपि चैव मुनयो वर्तते बहवो मुने ॥ ६७ ॥ संन्यस्त-
 सर्वकर्माणो मुक्तिमार्गे व्यवस्थिताः ॥ निर्द्वेष्टा निरहंकाराः काशीविश्वेश्वरावनु ॥ ६८ ॥ स्मरंतः प-
 रया भक्त्या अन्ये चापि तृणद्रुमाः ॥ सरीसृपाः पक्षिणश्च तथान्ये जीवजंतवः ॥ ६९ ॥ निवसंति स्थ-
 ले रम्ये छन्नरूपा महर्षयः ॥ कलौ नास्त्येव नास्त्येव पापिनां गतिरन्यथा ॥ ७० ॥ अस्मात्क्षेत्र-
 राधीशान्मुक्तिमार्गप्रदर्शकात् ॥ तस्मात्सर्वप्रयत्नेन इदं स्थानं न संत्यजेत् ॥ ७१ ॥ इयमुत्तरका-
 शी हि विना भैरवयातनाम् ॥ ददाति परमां सिद्धिमन्यक्षेत्रेषु दुर्लभाम् ॥ ७२ ॥ इयमेव परं स्थानं
 चतुर्वर्गप्रसाधकम् ॥ यः सप्तपंचरात्रं वै निराहारो जितेंद्रियः ॥ ७३ ॥ विश्वेश्वरं महालिङ्गं रुद्राध्या-
 यमनुस्मरन् ॥ अभिषेकं प्रकुर्वाणो दुर्लभं चापि साधयेत् ॥ ७४ ॥ सर्वतीर्थेषु यत्पुण्यं सर्वयज्ञेषु

माहा०

अ० ३

॥११॥

यत्फलम् ॥ तत्पुण्यं कोटिगुणितमभिषेकाल्लभेत्ररः ॥ ७५ ॥ बृहद्रथंतराभ्यां यः शतकृत्वः शिवं
 भजेत् ॥ स्नापयेच्च तथा ताभ्यां स स्वयं वृषभध्वजः ॥ ७६ ॥ यं यं चिंतयते कामं तं तं प्राप्नोति
 निश्चितम् ॥ राज्यभ्रष्टोपि यो राजा सोऽत्र शक्तिं समर्चयेत् ॥ ७७ ॥ उपचारैः षोडशभिः पंचभि-
 र्वा यथाविधि ॥ एवं मासं तु यो राजा कुरुते कारयेदपि ॥ ७८ ॥ प्राप्नोति राज्यं विपुलं हतशत्रु
 अ (म) कंटकम् ॥ अपुत्रो दशधा तत्र स्नापनं दुग्धवारिणा ॥ ७९ ॥ करोति शक्त्या विप्रेश सुपुत्रं
 लभते ध्रुवम् ॥ विद्यार्थी यस्तत्र गच्छेत्तस्मिन्वै शक्तिमंडले ॥ ८० ॥ जपेत्सारस्वतं मंत्रं निरा-
 हारो जितेन्द्रियः ॥ लभते दशरात्रेण प्रसादं पुरुषस्तया ॥ ८१ ॥ निर्द्वयो यो द्विजश्रेष्ठ कुटुंबाभि-
 द्रुतः परम् ॥ तस्मिन्नेव स्थले रम्ये गच्छेद्दीशमनुस्मरन् ॥ ८२ ॥ सप्तरात्रं निराहारो जपेत्पंचा-
 क्षरं मनुम् ॥ प्राप्नोति परमां लक्ष्मीं मोदते राजवत्सदा ॥ ८३ ॥ मृतोऽसौ यत्र कुत्रापि मुक्तो भव-
 ति सर्वथा ॥ पंचक्रोशात्मकस्यास्य यः करोति प्रदक्षिणम् ॥ ८४ ॥ सप्तद्वीपवती तेन परिक्रान्ता वसुंध-
 रा ॥ गोचर्ममात्रामपि यो दद्यादत्र वसुंधराम् ॥ ८५ ॥ सप्तद्वीपवतीनाथः स भवेत्पुरुषोत्तमः ॥ त्रुटिमात्रं

उ०का०

॥१२॥

च यः स्वर्णं प्रदद्याद्वेदवद्विजे ॥८६॥ तेन दत्तं भवेत्सर्वं जगच्च सचराचरम् ॥ अभयं सर्वभूतेभ्यो यो
 दद्यात्तत्र नारद ॥८७॥ स स्वयं नीलकण्ठः स्यादुमया सह मोदते ॥ पञ्चक्रोशात्मके क्षेत्रे नैव पापं
 समाचरेत् ॥ ८८ ॥ यदन्यत्र कृतं कर्म तदत्र परिनिश्चयति ॥ अत्र यत्क्रियते कर्म वज्रलेपाय क-
 ल्पते ॥ ८९ ॥ अन्यत्र कृतपापानि क्षेत्राद्बाह्ये पतन्ति हि ॥ अस्मिन्यत्क्रियते कर्म तदस्थिषु प-
 रिष्कृतम् ॥ ९० ॥ अस्मात्स्थानात्परं स्थानं न दृष्टं कापि नारद ॥ यत्र भागीरथी साक्षाद्यत्र वि-
 ष्णुः सनातनः ॥ ९१ ॥ यत्र देवी भवानीशः प्रमथैस्सह तिष्ठति ॥ तस्य पूर्वोत्तरे पार्श्वे वायुतीर्थ-
 मिति श्रुतम् ॥ ९२ ॥ यत्र वायुः पुरा तप्त्वा तपः परमदारुणम् ॥ दिक्पालत्वं यतः प्राप्तं तदेतद्वायुती-
 र्थकम् ॥ ९३ ॥ वायव्येति समाख्याता नदी परमपावनी ॥ यस्यां स्नात्वा नरो याति वायुलोकं न संश-
 यः ॥ ९४ ॥ ततो वै दक्षिणे भागे योजनाद्वै मुनीश्वरा ॥ यमतीर्थमिति ख्यातं यमादर्शनकारकम् ॥ ९५ ॥
 यावद्वै तिलवीजेन भूमिराच्छाद्यते मुने ॥ तत्र तीर्थत्रयं बोध्यं ततस्तीर्थमयी पुरी ॥ ९६ ॥ संसार-
 भयभीतानां शरणं सौम्यकाशिका ॥ यावन्त्यत्र महाभाग ह्यश्मकूटानि संति वै ॥ ९७ ॥ तानि वै

माहा०

अ० ३

॥१२॥

शिवलिंगानि नात्र कार्या विचारणा ॥ अतः परतरं नास्ति तीर्थं मुक्तिप्रदायकम् ॥ ९८ ॥ इदं ते
 कथितं सर्वं मुक्तिक्षेत्रं तथोत्तरे ॥ पृथिव्यां त्रीणि क्षेत्राणि मोक्षदानि च पापिनाम् ॥ ९९ ॥ वारा-
 णसी तथा पूर्वं शालिग्रामाख्यतीर्थकम् ॥ यत्र पुण्या नदी श्रेष्ठा गंडकी नाम विश्रुता ॥ १०० ॥
 मुक्तिक्षेत्रं द्वितीयं तु तद्धि जानीहि नारद ॥ यां श्रुत्वा सर्वपापेभ्यो मुच्यते नात्र संशयः ॥ १ ॥ पुण्यं
 यशस्यमायुष्यं पापघ्नं सर्वकामदम् ॥ साख्यानं कथितं ते वै वाराणस्यास्तु वैभवम् ॥ १०२ ॥

इति श्रीस्कांदे महापुराणे केदारखंडे सौम्यवाराणसीमाहात्म्यं संपूर्णम् ।
 वीतिहोत्रावनिनवधराप्रमितवत्सरे । अलेखि लेखो रुचिरं वृषेकै बुधवासरे ॥ वैद्यनाथेन शुभदं
 सर्वपापविनाशनम् । शुभं भूयादहर्निशम् ॥ ॥ श्रीसांवसदाशिवार्पणमस्तु ॥

इदं पुस्तकं श्रीकृष्णदासात्मज-गंगाविष्णुना स्वकीये लक्ष्मीवेङ्कटेश्वर
 मुद्रणालयेऽङ्कितम् । कल्याण-मुम्बई । सं० १९५४ शके १८१९

जाहि-

॥ १ ॥

पुराणइतिहासग्रन्थाः ।

रात.

भागवत दशमस्कन्द भाषाटीका	
दृष्टांतसह	४-०
विष्णुपुराणसटीक अति उत्तम ...	४-०
रामाश्वमेध भा० टी० सहित मोटे	
कागजका	४-०
कालिकापुराणशाक्तजनोंको अवश्य ग्राह्य	४-०
रामाश्वमेध अक्षर बड़ा मूल ...	२-८
रामाश्वमेध अक्षर बड़ा मूल रफ्	२-०
सुन्दरकाण्ड भूषणादि टीकात्रय समेत	३-०

निरुक्ति निर्वचन दो व्याख्याओंसे युक्त	
भगवद्गुणदर्पणारूपाविष्णुसहस्रनाम	
भाष्य ट. म. माफ. मूल्य.	५-०
पुरुषोत्तममाहात्म्य	०-१२
हरितालिका भाषाटीका ...	०-३
हरितालिकाकथा संस्कृत ...	०-२
ऋषिपञ्चमी भा० टी० ...	०-३
संकष्टचतुर्थीव्रतकथा	०-४
सत्यनारायणकथा भाषाटीका ...	०-४

॥ १ ॥

सत्यनारायणकथा अध्याय ७ कां

मूल बडा अक्षर	०-३
सत्यनारायणकथा मूल	०-२
अनन्तकथा मूल	०-२
" " भाषाटीका	०-४
मूलरामायण मूल.... ..	०-२
मूलरामायण भूषण भाषानुवाद ...	०-८
अद्भुतरामायण	०-१२
अध्यात्मरामायण भाषाटीका ...	४-०
देवीभागवतसटीक	७-०
फाल्गुनमाहात्म्य	०-८

एकादशीमाहात्म्य भाषाटीका सह	१-०
भागवतमाहात्म्य भाषाटीका	०-६
माघमाहात्म्य	०-८
बदरीनारायणमाहात्म्य	०-७
द्वारकामाहात्म्य	०-५
बदरीनारायण यात्राप्रकाश भाषा०	०-४
मायापुरीमाहात्म्य (गंगा म०) ...	०-१२
भागवतमाहात्म्य सटीक संस्कृत ...	-१०
ब्रह्मवैवर्तपुराणका ब्रह्म, प्रकृति और गणेशखण्ड	४-०
श्रीकृष्णजन्मखण्ड	३-०

जाहि-

॥ २ ॥

चातुर्मास्यमाहात्म्य	...	...	०-८
वैशाखमाहात्म्य	...	...	०-१०
कोकिलामाहात्म्य अधिक आषाढका			०-१२
श्रावणमाहात्म्य		...	०-८
कार्तिकमाहात्म्य पद्मपुराणका बडा			०-१०
कार्तिकमाहात्म्य भाषाटीकासह०			०-१२
मार्गशीर्षमाहात्म्य	...	...	०-६
जगन्नाथमाहात्म्य			०-६
जगन्नाथमाहात्म्य बडा ४९ अध्यायका			१-४
नासिकेत भाषा वार्तिक	...	...	०-४
नासिकेत भा० टी०	...	...	०-८

भागवत मूल बडा खुलापत्रा			५-०
केवल भागवत भाषा खुलापत्रा			६-०
एकादशीमाहात्म्य टिप्पणी सहित	...		०-८
गयामहात्म्य			०-६
अयोध्यामाहात्म्य	...	...	०-१०
प्रयागमाहात्म्य मूल	...		०-८
पौषमाहात्म्य		...	०-६
गरुडपुराण सटीक प्रेतकला १६ अध्याय			१-०
पुस्तकें मिलनेका ठि०-गंगाधिष्णु श्रीकृष्णदास			
“छद्मीवेंकटेश्वर” छापखाना, कल्याण-मुंबई.			

रात.

॥ २ ॥

भूषण आदि संस्कृत टीकात्रयसमेत बाल्मीकीयरामायण.

महाशयो ! देखो इस अपूर्व भूषणटीकाकी पांडित्यशैली सुगमता, विचारचातुर्य आदि सब अद्भुत गुण कैसे चमकते हैं. देखो 'भूषण' यह नामभी कैसा अन्वर्थ रखा गया है जिसके श्रवणमात्रसेही कल्पना होती है कि रामायणरूपी भगवान् रामचंद्रजीकी मूर्तिको टीकारूपी अलंकारोंसे अलंकृत किया है. और ऐसीही टीकाकारने कल्पना कर रचना की है. देखो—कि उक्त भगवानके बालकांडरूपी पादको टीकारूपी मणिमंजीर (पायजेब), अयोध्याकांडरूपी जघनको पीतांबर, अरण्यकांडरूपी कटिको रत्नमेखला (कौंदनी), किष्किंधाकांडरूपी हृदय और कंठको मुक्ताहार (मोतियोंका कंठा), सुंदरकांडरूपी ललाटको शृंगारतिलक, युद्धकांडरूपी शिरको रत्नकिरीट और उत्तरकांडरूपी ऊपरके भागको मणिमुकुट इस तरह ये गहने अर्पण

जाहि-

॥ ३ ॥

रात.

कर रामायणरूपी भगवानको सजाया है. तो इस व्याख्यामें क्या कम है कुछ नहीं फिर लेनेमें क्या हरज है झट लीजिये और उसका पाठ कर अपना जन्म कृतार्थकीजिये. यह २५ रुपये कीमत्तका पुस्तक लेनेवालोंको भगवद्गुणदर्पण भाष्य आदि व्याख्यात्रय समेत विष्णुसहस्रनाम (१२००० ग्रंथ) भेंट (किरफायत) में मिल जाता है।

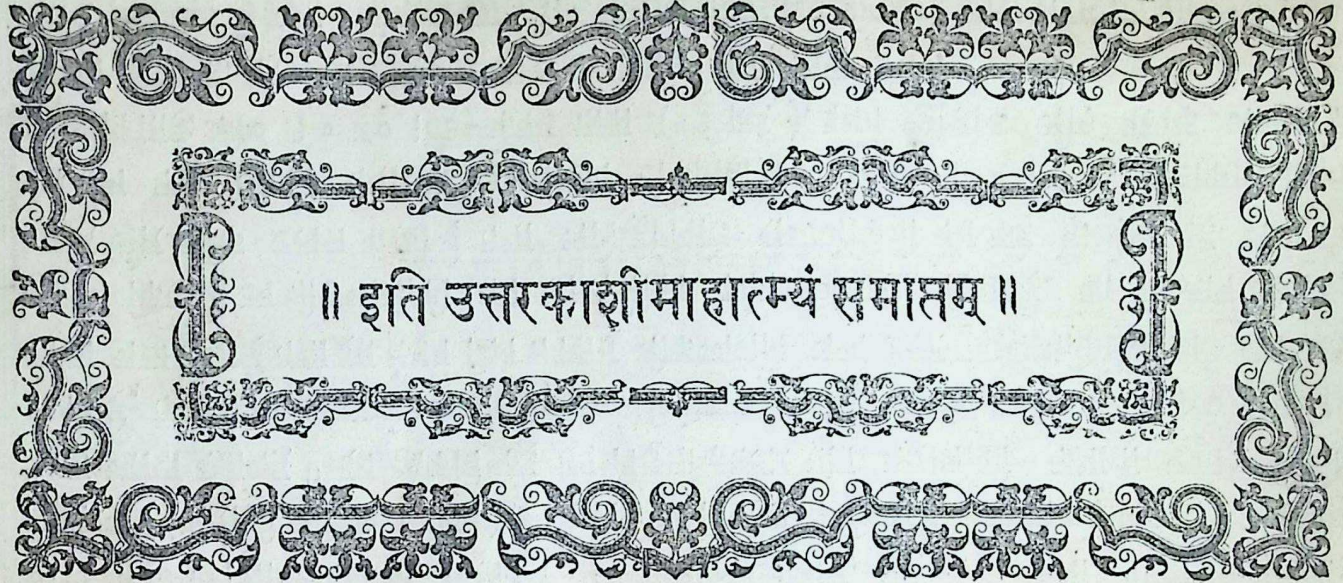
हरिवंश भाषाटीका.

हरिवंशको महाभारतकाही एक अंग कहते हैं कारण श्रीमहाभारतकी पूरी ग्रंथसंख्या तो विना हरिवंशके मिलाये नहीं होती और श्रीमहाभारतके सप्ताह करनेवालेको हरिवंशग्रंथ अवश्य पढना चाहिये. विना हरिवंशके महाभारतकी समाप्तिही नहीं होती. इसके तीन पर्व हैं पहिला हरिवंशपर्व, दूसरा विष्णुपर्व, तीसरा भविष्यपर्व. पहिले पर्वमें अध्याय ५५ हैं, दूसरेमें १२८ हैं, तीसरेमें १३४ अध्याय हैं. इस ग्रंथमें भूतसर्ग (पृथिवी, आप, तेज, वायु और आकाश इनकी उत्पत्ति) कहा है. फिर पृथुराजा (वैन्य) का चरित्र,

॥ ३ ॥

चौदह मनुओंकी सविस्तर कथा, वैवस्वत (सूर्य) वंशकी उत्पत्ति, धुंधुमारवध कथा, गालवकी उत्पत्ति, पितृकल्प (पितरोंकी महिमाका वर्णन) इन सबका वर्णन विस्तारसे किया है। श्राद्धप्रयोगमें पितरोंकी प्रार्थनाके " सप्त व्याधा दशार्णेषु " इन श्लोकोंमें कहे हुए पितृभक्तितत्पर सात ब्राह्मणोंकी कथाभी बहुत विस्तारसे वर्णित है। तथा सोमवंशका वर्णन किया है; जिसमें दिवोदास, त्रिशंकु, ययाति, पुरु इत्यादि बड़े २ पुण्यश्लोकोंका जन्म हुआ है तथा इस वंशमें जिन भगवान् श्रीकृष्णजीने जन्म लेकर गृहस्थाश्रमियोंके चरित्रका अनुकरण किया है उन श्रीकृष्णजीकी सब लीलाओंका वर्णन विस्तारसे किया है। जो कि सब लोगोंको आनंद और भक्ति उत्पन्न करती है तथा आगे होनेवाले राजाओंकेभी वंश कहे हैं। ऐसा यह अत्युत्तम ग्रंथ तीन प्रकारसे छपके तैयार है। १-संस्कृत टीकासह. की० ५ रु० । २-पं० ज्वालाप्रसादजीकृत भाषाटीकासह. की० १० रु० । ३-केवल भाषा (जिल्द), इसमें श्लोकांक और प्रत्येक अध्यायके आद्यंत श्लोक हैं. की० ग्ले० रु० ५ रु० ४. चाहिये वैसा नमुना भेजेंगे.

पुस्तकें मिलनेका ठिकाना— गंगाविष्णु श्रीकृष्णदास, "लक्ष्मीवेंकटेश्वर" छापाखाना कल्याण-मुंबई.

॥ इति उत्तरकाशीमाहात्म्यं समाप्तम् ॥